

Ieteikumi iekļaujošai sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmai

SEMPRE Accelerators pieredze

GRAFISKAIS DIZAINS

Lynn Grevenitz, kulturkonsulat.com

Icons: © fontawesome.com & © freepik.com

Coverpictures by

© Proxyclick Visitor Management System @proxyclick on unsplash.com

© Toa Heftiba @heftiba on unsplash.com

© Priscilla Du Preez @priscilladupreez on unsplash.com

© Dylan Gillis @dylandgillis on unsplash.com

SEMPRE Accelerators pieredze

Anna Broka, Vidzemes Augstskola

SEMPRE Accelerators aicina visā Eiropas Savienībā izveidot iekļaujošu sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmu. Šis raksts ir balstīts mūsu praktiskajā pieredzē, ieviešot sociālos jaunuzņēmumus Baltijas jūras reģionā. Ņemot vērā *SEMPRE Accelerators* praksi, mēs sniedzam ieteikumus politikas un lēmumu pieņēmējiem tādas politikas izstrādei, kas stiprinātu iekļaujošu uzņēmējdarbības ekosistēmu un sociālo dimensiju. Šajā ziņojumā sniegtie pierādījumi ir balstīti astoņu *SEMPRE Accelerators* sociālo jaunuzņēmumu sniegtajā informācijā par viņu sadarbību ar politikas veidotājiem un citām iesaistītajām pusēm.

Kas ir iekļaujoša sociālās uzņēmējdarbības ekosistēma?

„Uzņēmējdarbība, kas veicina sociālo iekļaušanu, sniedzot visiem vienādas iespējas uzsākt un vadīt uzņēmējdarbību. Mērķa grupas ir personas, kuras ir nelabvēlīgā situācijā un ir nepietiekami pārstāvētas uzņēmējdarbībā un pašnodarbinātībā, tostarp jaunieši, sievietes, seniori, etniskās minoritātes un imigranti, invalīdi, kā arī daudzas citas grupas” (ESAO/EK, 2019).

Iekļaujoša uzņēmējdarbība ir vietējās ekonomiskās attīstības un nodarbinātības iespēja, un tā veicina sociālo iekļaušanu un kohēziju. Iekļaujošās uzņēmējdarbības politikas mērķis ir piedāvāt vēl vienu iespēju ienākumu gūšanai un sniegt ieguldījumu sabiedrībā. Šis ir mēģinājums nodrošināt vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem un veicināt ilgtspējīgu uzņēmējdarbības attīstību neatkarīgi no izcelsmes, vecuma vai dzimuma. Vietējās uzņēmējdarbības ekosistēmas, kas atbalsta iekļaujošu sociālo uzņēmējdarbību, ietver dažādus publiskā un privātā sektora dalībniekus, biznesa inkubatorus un akseleratorus, kas cieši sadarbojas ar bezpeļņas organizācijām, vietējiem līderiem un privātpersonām. Intervences, kas palīdz pārvarēt šķēršļus šādu iniciatīvu uzsākšanai un uzturēšanai, savukārt ietver elastīgas un integrētas finanšu programmas, pielāgotus pakalpojumus, jauktās apmācību metodes un citu individuālo apmācību vai atbalstu natūrā. Individuāli pielāgotas apmācības un tīklošanas platformas atvieglo sociālo jaunuzņēmumu attīstību un ir būtiskas nākotnes sociālo uzņēmumu raksturīgās pieredzes izmantošanai (ESAO, ESAO/EK, 2019).

SEMPRE Accelerators sociālo pakalpojumu līdzradīšana lauku apvidos

SEMPRE Accelerators (2019-2021) ir projekts **iekļaujošas sociālās uzņēmējdarbības** atbalstam Baltijas jūras reģionā. Tā mērķis ir paātrināt astoņu vietējo koprades iniciatīvu, tā saukto „mikroprojektu”, izaugsmi un attīstību un pārvērst tos par veiksmīgiem, pašpietiekamiem sociālajiem jaunuzņēmumiem, kas pastāvīgi piedāvā pakalpojumus un/vai produktus vietējā un reģionālajā tirgū. Mikroprojekti ir izstrādāti iepriekšējā projektā ar nosaukumu *SEMPRE – sociālās iespējas laukos* (2016-2019). *SEMPRE* partneri apkopoja un pārbaudīja iespēju nodrošināšanas rīkus, kurus sociālo pakalpojumu sniedzēji var izmantot, lai novērtētu pakalpojumu nepieciešamību nelabvēlīgā situācijā esošo grupu vidū un iesaistītu šo grupu dalībniekus koprades procesos, kā rezultātā tiek izstrādāti jauni sociālie pakalpojumi.

Kamēr SEMPRE galveno uzmanību vērš uzņēmējdarbības ideju attīstībai, izmantojot tādus rīkus kā sociālās uzņēmējdarbības modeļa audekls vai pārmaiņu teorija, *SEMPRE Accelerators* iet vēl tālāk. Projekta partneri ir izveidojuši „akseleratoru komandas”, kurā ir pārstāvji no nelabvēlīgā situācijā esošām grupām un atzīti sociālo pakalpojumu sniedzēji. Komandas apkopo pakalpojumu saņēmēju idejas un pieredzi, kā arī sociālo darbinieku profesionālo kompetenci, lai pārvarētu tādās problēmas kā stabilas un efektīvas vadības un vadības struktūras izveidošana, pakalpojumu klāsta paplašināšana vai pakalpojumu kvalitātes uzlabošana, finansējuma piesaiste un vairāku pakalpojumu saņēmēju iesaistīšana darbības uzsākšanā.

Tādējādi *SEMPRE Accelerators* rada astoņus labās prakses piemērus **dinamiskiem un veiksmīgiem sociālajiem jaunuzņēmumiem, kas bagātina sociālo pakalpojumu klāstu** un atvieglo esošo pakalpojumu sniedzēju un valsts iestāžu darbu, kas lauku apvidos saskaras ar aizvien sarežģītākiem pakalpojumu sniegšanas nosacījumiem.

Jaunuzņēmumu piemēri:

- „Pieturi Liepā”: Kafējnīca, kas kalpo kā tikšanās un darba vieta vecākiem un jauniem bezdarbniekiem Vidzemē, Latvijā
- *SIVANs*: Suņu dienas aprūpes centrs, kuru vada cilvēki ar grūtībām iekļauties darba tirgū, Lūleo, Zviedrijā.
- *Newspaper & Web*: Grupa migrantu, kas raksta un publicē rakstus par integrācijas jautājumiem reģionālajā žurnālā un tīmekļa vietnē Ziemeļfrīzlandē, Vācijā

Esošās uzņēmējdarbības atbalsta struktūras

Vietējās uzņēmējdarbības ekosistēmas veido uzņēmējdarbības inkubatori, uzņēmējdarbības akseleratori un citas uzņēmējdarbības atbalsta sistēmas. Tradicionāli to mērķauditorija ir samērā labvēlīgā situācijā esošas un spējīgas grupas un indivīdi. Ir pieejami resursi pakalpojumu portfeļu izveidei jaunuzņēmumu iniciatīvu un uzņēmējdarbības vadības prasmju atbalstam. Šie piedāvājumi ir iekļauti vietējās izaugsmes un uzņēmējdarbības stratēģijās (uzņēmējdarbība). Vietējās uzņēmējdarbības atbalsta iniciatīvas ietilpst esošās ekonomiskās attīstības ietvarā un var nodrošināt piekļuvi tādām finansējumiem kā dotācijas, kopfinansējums, sākotnējais kapitāls vai aizdevumi. Pašreizējie administratīvā atbalsta pasākumi palīdz tikt galā ar standartizētām pieteikuma veidlapām, piemēram, attiecībā uz prasībām (uzņēmējdarbības plāniem) sniegt detalizētu finanšu rezultātu aprakstu (skatīt LEADER programmu, valsts/vietējās dotācijas, līdzekļu vākšanas konkursus utt.). *SEMPRE Accelerators* pieredze apstiprina, ka vietējās uzņēmējdarbības ekosistēmas galvenokārt ir pieejamas personām, kurām jau ir noteiktas uzņēmējdarbības prasmes vai administratīvās spējas. Dažas apmācības un kvalifikācijas celšanas iniciatīvas ir tieši paredzētas jauniešiem (pirmsinkubācijas un jaunuzņēmumu iniciatīvas) vai citām konkrētām grupām. Rezultātā šīs atbalsta struktūras veicina tradicionālu, uz indivīdu vērstu konkurētspējīgu uzņēmējdarbības attīstību, kurā ieguvēji ir personas ar augstu kvalifikāciju, labu nodarbinātības perspektīvu, kā arī resursiem un praktisko pieredzi.

Eiropas Savienība un iekļaujošās sociālās uzņēmējdarbības ekosistēma

Eiropas Savienības līmenī sociālās politikas ietvaros lielāka uzmanība tika pievērsta tai kā reakcija uz Lisabonas stratēģijas neveiksmi. Stratēģija „Eiropa 2020” aicināja mobilizēt cilvēku un organizāciju radošumu plašā mērogā un radīt efektīvus risinājumus galvenajām problēmām. Tādējādi ES atbalstīja kopēju sociālās politikas ietvaru sociālajām inovācijām, sociālajām attiecībām un uzņēmējdarbībai kā daļai no zināšanās balstītas ekonomikas. Šodien Eiropas Komisija atbalsta tīklošanos, kas saistītas ar sociālo inovāciju, jauniem risinājumiem, izmantojot inkubāciju un finansējumu, un sekmē uzlabotus apstākļus sociālajiem uzņēmumiem. (Eiropas Komisija). Ievērojot ES un OECD vadlīnijas un finansēšanas iespējas, ES dalībvalstis sāka attīstīt savas uzņēmējdarbības ekosistēmas – iekļaujot dažādus uzņēmējdarbības inkubācijas un sociālās inovācijas modeļus.

Ieteikumi iekļaujošai uzņēmējdarbības ekosistēmai

Pamatojoties uz *SEMPRE Accelerators* gūto praktisko pieredzi un balstoties uz semināriem ar lēmumu pieņēmējiem partnervalstu reģionos un intervijām, mēs apkopojām astoņus vissvarīgākos ieteikumus. Tie paredzēti politikas un lēmumu pieņēmējiem vietējā, reģionālā, valsts un daļēji arī Eiropas līmenī. Ar šiem ieteikumiem mēs vēlamies parādīt, kā labāki pamatnosacījumi var dot iespēju nelabvēlīgā situācijā esošām grupām attīstīt pašiem savus sociālos jaunuzņēmumus.

Neformālais atbalsts

- **Piedalieties, atbalstiet sociālos jaunuzņēmumus savā reģionā, esiet viņu sabiedrotais!**

Ja jums un citiem jūsu reģiona lēmumu pieņēmējiem izdodas radīt atbalstošu atmosfēru, kas novērtē sociālo jaunuzņēmumu darbu, tad jūs jau esat sasniedzis svarīgu pagrieziena punktu, kura panākšana nerada papildu izmaksas. Pieredze *SEMPRE Accelerators* atklāja valsts iestāžu zināšanu un izpratnes trūkumu par nelabvēlīgā situācijā esošiem (nākotnes) sociālajiem uzņēmējiem, īpaši lauku apvidos.

- **Atveriet durvis, esiet interešu aizstāvis!**

SEMPRE Accelerators sniegtie pierādījumi liecina, ka, darbojoties kā sociālajiem uzņēmējiem, mazaizsargātām grupām ir nepieciešams spēcīgs interešu aizstāvju atbalsts un iespēju radītāju atbalsts. Interešu aizstāvība ietver atbalstu komunikācijā un informēšanā, jo šīm grupām var būt grūti panākt, ka sabiedrība tās sadzird. Iespēju radītāji

var sniegt piekļuvi citādi nepieejamiem resursiem (gan finanšu resursiem, gan vienkārši pareizajiem kontaktiem). Sociālajiem uzņēmējiem dažreiz nepieciešama piekļuve pašvaldībām un valsts vai reģionālajām pārvaldes iestādēm, un iespēju radītāji var atvieglot šo saikni.

Infrastruktūra atbalstam un spēju veidošanai

- **Radiet piekļuves iespējas nelabvēlīgā situācijā esošām grupām esošajās atbalsta shēmās.**

SEMPRE Accelerators projekta īstenošanas laikā dažādos posmos daļēji bija pieejamas sociālās uzņēmējdarbības un jaunuzņēmumu iniciatīvas, starta kapitāls un citi atbalsta pasākumi. Tomēr mēs arī pieredzējām, ka valsts finansējuma iniciatīvas galvenokārt ir pieejamas vienā „kopējā grozā” organizācijām un personām ar samērā augstu kvalifikāciju.

- **Izveidojiet „viena jumta principu” nelabvēlīgā situācijā esošām kopienām un palieliniet to aktīvās līdzdalības spējas.**

„Viena jumta princips” ir ideja izveidot un uzturēt vienu platformu (digitālu un fizisku), kas īpaši vērsta uz nelabvēlīgā situācijā esošu grupu iesaisti un aktivizēšanu un atbalsta to līdzdalību uzņēmējdarbības iniciatīvu, sociālo jaunuzņēmumu vai citu formātu izstrādē, kas rada pozitīvu sociālo ietekmi. Pēc mūsu pieredzes ir nepieciešams praktisks atbalsts, norādījumi un informācija par resursiem, kas ir pieejami mazaizsargātām grupām, īpaši lauku kopienās.

- **Veidojiet sistemātiskas un regulāras spēju attīstības, kvalifikācijas celšanas un apmācību aktivitātes mazaizsargātām grupām un lauku kopienām.**

Vietējā līmenī ir jābūt pieejamām integrētām un alternatīvām, sistemātiskām spēju veidošanas, kvalifikācijas celšanas un apmācību aktivitātēm – pēc iespējas tuvāk indivīdu dzīvesvietām. Mūsu pierādījumi liecina, ka sociāli nelabvēlīgā situācijā grupām ir samērā grūti piedalīties valsts sociālo dienestu vai nodarbinātības dienestu aktivizācijas pasākumos. *SEMPRE Accelerators* veiksmes faktori bija esošie vietējie tīkli, kā arī NVO un citu līderu radošums un apņemšanās piesaistīt ārējos resursus kvalifikācijas celšanas un apmācību pasākumiem mazaizsargātām grupām (piemēram, migrantiem, jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, bijušajiem likumpārkāpējiem utt.). Tomēr šie resursi galvenokārt bija balstīti projektos, savukārt sistemātiskam un regulāram kopienas darbam nepieciešams stabils ilgtermiņa finansējums.

- **Iedrošiniēt zināšanu nodošanu un labās prakses apmaiņu.**

Zināšanu nodošana un labās prakses apmaiņa starp dažādām iesaistītajām pusēm ir būtiska. *SEMPRE Accelerators* savstarpējās vizītes, reģionālās konferences, praktiskie semināri, komandas sanāksmes un citas aktivitātes bija veiksmes faktori zināšanu nodošanai. Sociālie jaunuzņēmumi būtu ieguvēji no šādu shēmu institucionalizācijas.

Politikas mijiedarbība

- **Savienojiet sociālās inovācijas politiku valsts, reģionālā un vietējā līmenī.**

Ar sociālās inovācijas jēdzienu strādā vairāki dalībnieki: tradicionālās bezpeļņas organizācijas, sociāli atbildīgi uzņēmumi un pavisam nesen arī jaunas sociālo uzņēmumu jumta iniciatīvas. *SEMPRE Accelerators* sniegtie pierādījumi liecina par nesaderību starp šīm struktūrām un politikas pamatnostādņēm, kas kā kopēju mērķi defi-

nē sociālo inovāciju un sociālo pārmaiņu veicināšanu. Panākumu faktors ir skaidra makrolīmeņa politikas struktūru loģika, kurā ir viegli identificēt vietu šādām mikrolīmeņa individuālām iniciatīvām. Padariet administratīvās prasības un birokrātiskās procedūras viegli sasniedzamas un pieļaujamas mazaizsargātās grupas vajadzībām.

Finansējums

- **Ieviesiet pielāgotas starta kapitāla finansēšanas shēmas mazaizsargātu grupu iniciatīvām.**

Atsevišķs un neliels starta kapitāla finansējums ir nepieciešams tieši mazaizsargātām grupām viņu individuālo iniciatīvu un projektu īstenošanai. Vairumā gadījumu nav īpaši šīm grupām paredzēts starta kapitāla finansējums vai vietējais finansējums un netiek ņemti vērā tādi kritēriji kā sociālās inovācijas vai sociālā iekļaušana. Esošās finansēšanas shēmas raksturo augsta konkurence, un ir nepieciešamas projekta vadības prasmes gan projektu rakstīšanai, gan projektu īstenošanai, gan atskaišu sniegšanai. Tas ietver arī ES finansējumu, piemēram, LEADER, kur bez papildu finanšu un cilvēkresursiem sociālo jaunuzņēmumu izveidot ir grūti.

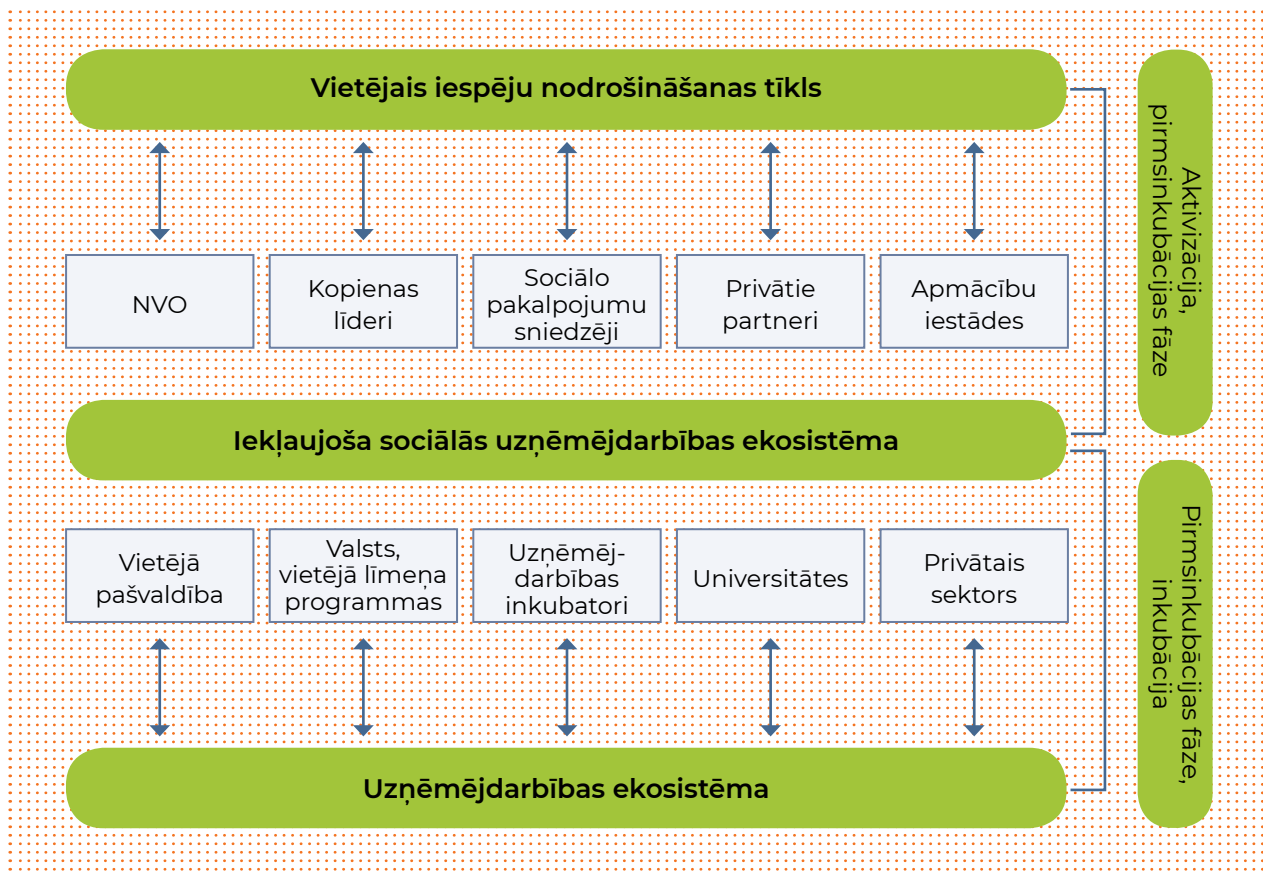

Vēsturiskā informācija: *SEMPRE Accelerators* un iekļaujošas uzņēmējdarbības ekosistēma

Īstenojot astoņus sociālos jaunuzņēmumus *SEMPRE Accelerators* ietvaros, mēs identificējām divu veidu organizācijas, kurām bija būtiska loma attiecīgajās atbalsta struktūrās:

- Pirmkārt, *SEMPRE Accelerators* balstās konsorcijas esošajās zināšanās: projekta partneriem ir ilgstoša pieredze NVO un publiskajā sektorā un viņiem ir izpratne par sociālo nevienlīdzību, sociālajām vajadzībām un sociālajiem pakalpojumiem. Šie dalībnieki sniedza nozīmīgu atbalstu sociālo jaunuzņēmumu dibināšanai. Tika mobilizētas sociālās atbalsta grupas, ciešā sadarbībā ar sociālo pakalpojumu sniedzējiem apvienojot apņēmības pilnus kopienas dalībniekus un kopienas līderus, tā sauktajos, vietējos iespēju nodrošināšanas tīklos (*LEN*). (vairāk par *SEMPRE* projektu lasiet vietnē <https://www.sempre-project.eu>).
- Otrkārt, nepieciešami jauni kontakti: vietējie vadītāji, sociālie domātāji, uzņēmējdarbības inkubatori vai uzņēmējdarbības partneri un pārvaldes iestādes vietējā un valsts līmenī. Vietējo uzņēmēju un publiskā un privātā sektora ieinteresēto personu savešana kopā bija svarīgs veiksmes faktors; *SEMPRE Accelerators* sniegtā informācija apstiprina, ka šī sadarbība bija auglīga un radoša dažāda veida sociālo jaunuzņēmumu attīstības procesā (sk. 1. attēlu). Turpmāk tekstā mēs pastāstīsim vairāk par mūsu pieredzi ar *SEMPRE Accelerators* sociālajiem jaunuzņēmumiem, kā arī pilnu informāciju varat izlasīt *SEMPRE Accelerators* tīmekļa vietnē: <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>

1. attēls: Iekļaujoša sociālās uzņēmējdarbības ekosistēma – vispārējs modelis

Avots: autors (balstoties uz *SEMPRE* un *SEMPRE Accelerators* pierādījumiem)

Kādas ir iekļaujošas sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmas iespējas?

SEMPRE Accelerators sociālie jaunuzņēmumi uzrunāja dažādas ieinteresētās personas un nodibināja partnerattiecības ar uzņēmējdarbības inkubatoriem, sadarbības un koprades vietām, universitātēm un izglītības iestādēm, sociālo pakalpojumu sniedzējiem un valsts sektora iestādēm, sociālajiem uzņēmumiem, privātā un NVO sektora pārstāvjiem, vietējiem līderiem un citām personām valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Šis atbalsts stiprināja individuālās spējas un parādīja, kā iespēju nodrošināšana darbojas praksē. Tīklošana un vadības atbalsts palīdzēja sociālajiem jaunuzņēmumiem izveidot nobriedušu organizatorisko struktūru.

SEMPRE Accelerators sociālo jaunuzņēmumu tvērums atšķīrās:

- Diviem mikroprojektiem veiksmīgi izdevās izveidot pašpietiekamus sociālos uzņēmumus, kas piedāvā mazaizsargātām grupām aktivizācijas un nodarbinātības iespējas.
- Divi no tiem izveidoja informācijas un apmaiņas platformas, kas ir mazāk vērstas uz uzņēmējdarbību, un kuras mērķauditorija ir attiecīgi migranti un personas ar garīgās veselības grūtībām.
- Cita sociālo jaunuzņēmumu grupa pārstāv izveidotas, aktīvas sociālās un pilsoniskās organizācijas, kas piedāvā sociālos pakalpojumus un stiprina kopienas veidošanu.
- Visbeidzot divas grupas izveidoja pašpietiekamas NVO vientuļo vecāku un citu mazaizsargāto grupu iesaisti (skatīt arī 2. attēlu un vairāk informācijas par sociālajiem jaunuzņēmumiem vietnē <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>).

2. attēls: *SEMPRE Accelerators* rezultāti

Avots: autors (balstoties uz *SEMPRE* un *SEMPRE Accelerators* pierādījumiem)

Ar iespēju nodrošināšanas atbalsta rīkiem bija iespējams radīt dalībnieku savstarpēju uzticēšanos, pārvarēt konkrētus trūkumus un izaicinājumus, izstrādāt aktivizācijas un motivācijas stratēģijas, uzsvērt komunikāciju un informācijas apmaiņu, izvirzīt konkrētus mērķus un sazināties ar ārējiem resursiem (sīkāku informāciju, lūdzu, skatiet „Iespēju nodrošināšanas rokasgrāmata” – rokasgrāmata par saņēmēju iesaisti sociālo pakalpojumu projektēšanā un nodrošināšanā <https://www.sempre-accelerators.eu/results>)

Atsauces

European Commission. Social Innovation. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social_en

OECD Inclusive Entrepreneurship. <https://www.oecd.org/cfe/leed/inclusive-entrepreneurship.htm>

OECD/ EC (2017). The Missing Entrepreneurs 2017. Policies for Inclusive Entrepreneurship. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264283602-en>

OECD/EC (2019). Policy brief on incubators and accelerators that support inclusive entrepreneurship. OECD Publishing, Paris. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8205&type=2&furtherPubs=no>

SEMPRE Accelerators. <https://www.sempre-accelerators.eu>

SEMPRE <https://www.sempre-project.eu>

